

tős része a dunántúli vonaldíszes kultúra időszakára datálható. Néhány kisebb-nagyobb gödör mellett egy nagyméretű, szabálytalan alakú objektumot találtunk ebből az időszakból. A lengyeli kultúra időszakához több, viszonylag sok leletanyagot tartalmazó gödör tartozott. Egy objektum a késő bronzkorra, a késő halomsíros-kora urnamezős idősziakra datálható. Találtunk egy zsugorított őskori sírt is, amelynek pontos kora – melléklet hiányában – nem volt megállapítható. Előkerült egy nem szabályosan eltemetett, csak gödörbe dobott, szintén ismeretlen korú csontváz is.

Munkatársak: dr. Honti Szilvia, Németh Péter régészek, Ambrus Edit, Balla Krisztián, Cserép Tamás, Gál Zoltán, Nyári Zsolt technikusok.

MOLNÁR ISTVÁN

168. Hortobágy határa

(Hajdú-Bihar megye) U, R, Sza, N

A Hortobágyi Nemzeti Park 72 km elektromos légkábel cserélt földkábelre a „Natura 2000” program keretében. A tervezett nyomvonal több régészeti lelőhelyet érintett a település határában. A térinformatikai méréseket és feldolgozást az Archeodata Bt. végezte.

Halastó: A Hortobágy-folyótól K-re, az Óhati-tavak és a Hortobágyi-halastó által bezárt különösen védett ősgyep területén 2007. szeptember 24–28. között végeztük a feltárást. A kivitelezési munkák közben az érintett szakaszon 10–12 sötét objektum feltárását észleltük a kábelárok oldalában és sok őskori/neolitik kerámiadarabot, állati csontokat találtunk a kitermelt földben. A nyomvonal közel 300 m hosszan haladt keresztül az újkőkori telepen. Feltártuk a telep 8 objektumát, melyek közül 7 gödörnek, 1 kútnak bizonyult. A 3 m átmérőjű, kerek, befelé szűkülő falú kútnál semmiféle tartószerkezetet nem tudtunk megfigyelni. A gödrök változó mélységűek és méretűek voltak, két esetben vörös, átégett réteget lokalizáltunk. Leletanyaguk nagyon gazdag, rengeteg kerámiatöredéket, állatcsontot, paticsdarabot, kerámiaorsógombot, obszidiánt találtunk.

Kungyörgy-pusztá: A 33. sz. műút D-i oldalától 30 m-re, 2007. július 23. és szeptember 11. között végeztük a feltárást. A lelőhely védett legelőn helyezkedik el egy hosszan elnyúló alacsony földháton. A kivitelezési munkák közben 30–40 sötét objektum feltárását észleltük a kábelárok oldalában és sok római császárkori (szarmata) kerámiadarabot, állati csontokat és paticsot találtunk a kitermelt földben. A nyomvonal közel 600 m hosszan haladt keresztül a szarmata telepen. Feltártunk egy neolitik, 1 rézkori, 133 szarmata objektumot. A megfigyelt jelenségek közül 2 sír, 4 épület, 2 nyílt tűzhely, 2 árok, 21 cölöplyuk és 101 gödör. A neolitik cölöphely 0,8 m nagyságú, kerek, sekély, egyenes falú. Az egyik sír rézkori, melyet egy szarmata méhkas alakú gödör elvágott. A kerek sírgödörbe helyezett zsugorított csontváz koponyája és két sípcsontja maradt meg, mellékletként két edény és ételáldozatot tettek a halott

mellé. A szarmata lakóházak félig földbe mélyített, felmenőfal nélküliek. Formájuk négyzetes, alapterületük kb. 2–4×4–6 m, kemence nyomát nem észleltük, de a padlón mindig jól megfigyelhető volt a nyílt tűzhely erősen kiégett nyoma, egyes lakóházak padlójában különböző méretű karólyukakat figyeltünk meg, melyek a tetőszerkezetet tartották. A házak betöltésében kevés leletanyagot találtunk: edénytöredéket, állatcsontot, patics és vaseszközök töredékét. Az objektumok legnagyobb része méhkas alakú gödör, melyek általában 1–2 m átmérőjűek és 0,4–2 m mélyek voltak. Néhány gödör alján vörös, átégett réteget találtunk, ezekben az objektumokban az állatcsontok aránya megnőtt. A településen előkerült leletanyag összetétele nagyjából megegyezik a hasonló korú falvak szokásos leleteivel. A kerámia legnagyobb részét a különböző méretű, kézi korongon készült, homokkal soványított fazekak töredékei alkotják. Formájuk és méretük nagyon változatos. A kisméretű pohárkától a hombárig minden megtalálható. Színük a vörössárgától a barnán át a szürkéig változott. A két árok É–D-i irányú, sekély, rézsús falú és egyenes aljú. A valószínűleg rabolt szarmata férfisír D–É-i tájolású, nyújtott csontvázas volt, melynek nagy részét megsemmisítették. A jobb felkar és a bal lábszárcsont maradt a helyén. A sírgödör lekerekített sarkú, téglalap alakú, sekély volt. Melléklete: a lábánál kisméretű edényke és a kitermelt földhányóból vastárgy és bronzfibula töredéke.

Szettyénes-major: A 33. sz. műút É-i oldalától 50 m-re, a Hortobágyi ÁG elhagyott, leégett területén 2007. szeptember 14–24. között végeztük el a feltárást. A lelőhely védett legelőn helyezkedik el, egy alacsony földháton. A kivitelezési munkák közben 30–40 sötét objektum feltárását észleltük a kábelárok oldalában és sok szarmata kerámiadarabot, állati csontokat és paticsot találtunk a kitermelt földben. A nyomvonal közel 300 m hosszan haladt keresztül a lelőhelyen. Feltártunk 13 neolitik, 20 szarmata és 4 népvándorlás kori objektumot. A megfigyelt jelenségekből 11 cölöplyuk, 1 rövid árok, 2 épület, 1 kemence, 1 nyílt tűzhely és 21 gödör. Az egyik népvándorlás kori gödör funkciója kérdéses, mely 1,3×1,6 m nagyságú, négyzetes alakú, változó mélységű, melyben rendszertelenül lemélyedéseket találtunk és a gödör alján tűzhelynyomokat észleltünk. Leletanyag mind a három korból szegényes: kevés kerámiatöredék, állatcsont, paticsdarab, vaseszköz korrodált darabja, őrlő- és fenőkő.

KOLOZSI BARBARA

169. Hosszúhetény, római katolikus templom

(Baranya megye) Kú

2007 folyamán régészeti felügyeletet végeztem a sekrestye felújítási munkálatainál. A sekrestye bővítésének alapárkában korábbi épület maradványát, vagy egyéb régészeti objektumot nem találtam. A sekrestye szennyvízvezetékének ásott árókban jól látható volt, hogy a

felső 30–50 cm vastag, törmelékkel kevert réteg itt is egy feltöltés, tereprendezés során került ide. Megközelítően a templom D-i falának vonalában egy ÉNy–DK-i irányú fal alapozási árkát lehetett megfigyelni. A kiszedett alapozás helyén csak fehér habarcsos törmelék volt. Az alapozási árok egy korábbi épület (templom?) része lehet, ennek korára utaló lelet azonban nem került elő. A szennyvízvezetékeknek ásott árok D-i felében a felszín közeli rétegekből több sírkő töredéke került elő. A rajtuk lévő évszámok az 1850-es évekből valók. A helybeliek elmondása szerint a szomszédos ház kertjében is kerültek elő embercsontok. A falu 18–19. századi temetője ezek szerint a templomtól D-re volt. A templommal párhuzamosan ásott vízvezetékárókban a sekrestye É-i fala melletti erősen mészhabarcsos rétegek nem folytatódtek. A felső humuszos réteg ugyanolyan volt, mint amit az eddigiekben már megismertünk. A sekrestyétől 8,31 m-re Ny-ra azonban egy emberi koponyát találtunk. A koponya felső részét sértette meg a munkagép. A kevert sárgásbarna tömött föld és a koponya arra utal, hogy ezen a részen is temető volt egykoron. Ettől több sírt nem találtunk. Melléklet hiányában a temető korát nem lehet meghatározni.

Szondázó falkutatásra a sekrestye É-i oldalán és a templom hajójának ablakainál került sor. A sekrestye É-i oldalán arra kerestünk választ, hogy eredetileg volt-e ezen a részen ablak, vagy esetleg ajtó. Az épület boltozata és meglévő nyílásrendszere erre nem utalt. Semmilyen korábbi nyílásra utaló nyomot nem találtunk, a falszerkezet teljesen egységes volt. A fal törtkőből készült, hosszabb-rövidebb téglakiegyenlítő sorokkal. A templom ablakainál a tervezett keretcsere kapcsán arra kerestünk választ, hogy a meglévő nyílásokon történt-e korábban valamilyen átalakítás, vagy beszűkítés. A falkutatás során bizonyítottuk, hogy az ablaknyílások eredetiek, átalakítás nem történt. Az ablakok rácsai a templommal egykorúak.

GERE LÁSZLÓ

170. Hódmezővásárhely, Barattyos

(Csongrád megye) Sza, Á

2007 decemberében próba- és megelőző feltárást végeztünk a tervezett kerékpárút nyomvonalán (a 45. sz. főút mellett a 43+585–49+801 km-szelvények között).

137. sz. lh.: A lelőhely a Lázár-tanyától DNy-ra található, kb. 200 m-re, egy ÉK–DNy-i irányban húzódó, környezetéből jelentősen kiemelkedő dombvonulaton. A dombot megközelítőleg É–D-i irányban metszi a 45. sz. főút.

A humuszolás során kiderült, hogy a lelőhelynek a kerékpárút nyomvonalába eső szakasza jóval hosszabb a felszíni leletek alapján feltételezett 40 méternél. Összesen 161 m hosszú, 2,6 m széles felületet humuszoltunk le. A lelőhelynek 132 m hosszú szakasza esett a kerékpárút nyomvonalába. A 343 m²-nyi felületen viszonylag intenzíven jelentkeztek egy szarmata kori település objektumai, melyek közül 30-at tártunk fel (élelemtároló

és hulladékgyödröket, cölöplyukakat és árokrészleteket). Kerámiatöredékek (köztük római import terra sigillata töredékek), állatcsontok, a feltehetően a közelben álló, de nem a kerékpárút nyomvonalába eső egykori épületekre és kemencékre utaló paticsok és tapasztásdarabok, továbbá egy őrlőkő és egy fenőkő töredéke került elő.

504. sz. lh.: A lelőhely a volt Rákóczi Tsz. központjától DK-re kb. 1 km-re, a Böde-tanyától DK-re kb. 400 m-re található, egy megközelítőleg Ny–K irányban húzódó, környezetéből jelentősen kiemelkedő dombon. A domb Ny-i felén húzódik keresztül, megközelítőleg É–D-i irányban a 45. sz. főút. A kerékpárút közvetlenül a főúttól Ny-ra 1–2 méterre fog épülni, nyomvonalának szélessége 2,6 m. A lelőhelynek a főút melletti, a kerékpárút nyomvonalába eső része 0,5–1 méterrel alacsonyabb a domb többi részénél. A feltárás során 345 m²-nyi régészeti fedett területen egy Árpád-kori település 15 maradványa került elő: egy félig földbe mélyített épület a hozzá tartozó kemencével, gödrök, cölöplyukak és árokrészletek. Az objektumokban kis mennyiségű leletanyagot (kerámiát, állatcsontot, paticsot és egy orsókarika töredékét) találtunk.

TÓTH KATALIN

171. Hódmezővásárhely, Bodzási út

(Csongrád megye) U, B, Sza, Á

2007. szeptember 27-én régészeti felügyeletet végeztünk a 4105 tanya villamosenergia-ellátásához kapcsolódó földmunkák során. A munkálatok helyszíne közvetlenül a Bodzási út D-i szélé mellett található, a betonút D-i szélétől kb. 4 m-re tervezik felállítani a 3 villanyoszlopot. Az oszlophelyek területén objektum, régészeti jelenség nem mutatkozott. Az úttól távolabb, a Bodzási út és a csatorna közötti területen a felszínen kis mennyiségű újkőkori (Körös-kultúra) és Árpád-kori, valamint nagyobb mennyiségű késő bronzkori és szarmata kori cserepet figyeltünk meg, azonban ezt a területet a földmunkák már nem érintették.

Munkatársak: B. Nagy Katalin, Csordás László.

TÓTH KATALIN

172. Hódmezővásárhely, Kopáncs

(Csongrád megye)

A 47. sz. főút tervezett szélesítése és a Gyúló-főcsatorna ehhez kapcsolódó áthelyezése miatt terepbejárást tartottunk a földmunkák által érintett területeken. A bejárással azonosítottuk a korábbi kutatások (terepbejárással, részleges feltárással) alapján ismert Kopáncs, Olasz-tanya lelőhelyet. A korábbi feltárással szelvényének környékén, jó megfigyelési körülmények között, kevés középső rézkori kerámiatöredéket gyűjtöttünk. Az adattári adatok alapján ismert Kopáncsi csárda, Nagysziget lelőhelyet, viszonylag jó megfigyelési körülmények mellett sem tudtuk felszíni jelenségek alapján azonosítani.

REMÉNYI LÁSZLÓ